

Presidential Communications Operations Office

Presidential News Desk

SPEECH OF PRESIDENT RODRIGO ROA DUTERTE DURING HIS VISIT TO FIRE VICTIMS

[Delivered at Ramon Enriquez High School in Labuan, Zamboanga City | 26 July 2018]

Kasabot mo og Binisaya? *[cheers]* Kasabot mo og Tagalog? *[cheers]* Chavacano, Zamboangueno kasabot mo? *[cheers]* Bright diay ning mga... Bilib ako. *[laughter]*

Tatlong dialect? German kasabot mo? *[laughter]* Mga kaiguonan, assalamualaikum. Taga saan man raw ako? Ang lola ko taga saan?

‘Yung ano... Dumadating talaga ang problema sa buhay. I will not read my speech. Hindi ko ma-convey ang sama ng loob na nangyari sa inyo ito.

Alam ko na hirap kayo. Wala bang --- wala namang namatay, Beng? Okay lang. Tatal ‘yung pera pati bahay makukuha pa natin ‘yan.

I will... Meron na kayong lupa. Sabi ni Beng you would need about 1,000. So wala kasi dito ‘yung housing ko eh. But si... I’ll try if I can ask Del Rosario, General, ‘yung sa HUD ‘yung sa housing to fly sometime this week and to make an assessment tapos... Kay parang ‘yung bahay sa Marawi ‘yung ginawa ko sa mga kapatid natin doon okay na ‘yon? Okay ‘yon. *[applause]*

Nagpunta ba kayo doon? Nagpunta kayo doon? Hindi? Maganda ‘yung bahay. Dalawa ang pagpilian ninyo.

Hintayin ninyo si Del Rosario. I will give you the houses. Starting ano... *[applause]* Tapos sa --- meron mang lupa. Pati ‘yung nasunugan predominantly Muslim residents here? Nasunugan rin. Isali mo na lang sa kwenta Bong kasi ang iPadala ko bukas parang ganun plus ‘yung ano. Hindi ko man dala-dala ‘yung pera. Isang truck kasi hindi ko... *[laughter]* Mabigat.

Nagdala rin ako pambayad ng kidnapping kung... *[laughter]* Wala man akong pambayad. Baka ma-krkkkk krrkkk. *[laughter]* Sabihin mo sa kanila huminto na ng ganung... Sabihin mo as a brother Muslim niyo, matapos na.

It is not --- giyera, okay lang ‘yan. ‘Yung sundalo ko pulis ko magengkwentro kayo, okay lang. Pero ‘yung sibilyan tapos manghingi ng pera tapos patayin. Ako na lang ang...

Kaya maski saan ako dala-dala ko talaga ‘yan basta sa Mindanao, hila-hila ko ‘yung truck. Puno ng pera ‘yon para sa Abu Sayyaf. *[laughter]*

Sino ang Abu Sayyaf dito? *[laughter]* Sige nga. Huwag kayong mahiya. *[laughter]*

Hindi sabihin mo sige na tama na ‘yang ganyan. Oo. Ayaw ko kasing makipag-away ng kapatid ko. Kaya hanggang ngayon hold-hold lang ako.

Madali lang naman na padala ko dito 'yung jet natin na bago na... Eh di pabombahan ko na lang 'yang buong... Pero you know if you declare war, pati 'yung mga kap --- ang kawawa 'yung inosente.

In every conflict sa buhay ng tao lalo na 'yung giyera, ang kawawa diyan 'yung inosente --- babae, bata. Eh wala mang --- magtakbo-takbo.

So you try to think it over kasi napirmahan ko na ang BBL. Now I do not... Hindi ako na-ano... I have no expectation. Baka hindi magustuhan ng lahat. O di tignan natin kung kayang i-modify, palitan. Hindi kaagad magsabi na ma-disappoint, mag-giyera kaagad.

Eh mapipilitan ako ng mag-order ng sundalo ko pati pulis ko, ayaw ko ngayon ng ganun na... Taga-Mindanao ako. May dugo akong Maranao.

Iyong 'yung si Omar ko na anak ko, kamukhang-kamukha ng pinsan niya na puli... Eh 'yung mga anak ni Pulong puro Muslim na 'yon.

May anak rin ako kila Inday, puro Kristiyanos. So maawa naman kayo sa akin, saan ako pupunta? *[laughter]* Totoo.

Maghawak ako ng baril doon ako sa mga Muslims? Oorderan ko pagka-Presidente ko sabihin ko na "patayin lahat 'yang..."

Matagal na 'to eh. Sabihin na lang ninyong mag-usap na lang. Kung mag-surrender sila tapos 'yon lang rin ang --- *[dama ang?]* kahirapan sa buhay. Ang sinabi ko buksan ko uli ang barter trade para sa inyo.

Kaya nahirapan lang ako kasi 'yung mga --- *[applause]* kasi 'yung mga Cabinet member na iba lalo na 'yung mga bright sa sige bilang ng pera. *[laughter]* Alam man nila na mag-smuggling kayo.

Pero okay na lang muna 'yan if you want kung mag-usap kami ni Nur, i-open ko 'yung barter trade dito kasi... Kaya lang 'yung barter trade karaming mga nangyayaring 'yung binugoy.

Nag-aano sa --- dito 'yung sa barter trade zone, nandiyan lahat 'yung tigas, nandiyan lahat 'yung pulis noon. Lahat, sa gobyerno, sa Customs. Lahat puro kanya-kanya.

Kaya kung ako ang maglagay ng barter trade, sundin lang ninyo kung ano 'yung patakaran ng gobyerno, wala na kayong problema kailanman. *[applause]* Ganun lang 'yan eh.

Noong pre-Spanish time barter trade was going on. During the Spanish time, American, hanggang nasarahan ni Marcos. Gusto kong buksan. Gusto ko kayong bigyan ng opportunity na mabuhay.

Sabagay ngayon mahirap na ha kasi 'yung lahat ng gusto nating bilingin doon medyo ah --- o ipadala natin sa kanila, meron na sila, almost all.

So maghanap kayo 'yung wala. Anyway you are a valid visitor with a valid visa, pwede man kayong pumunta doon maghanap ng negosyo na maganda. 'Yung barter trade I think will help us a little bit para mabuhay kasi 'yon lang ang alam ng mga kapatid ko kayong mga Muslim.

So pag-isipan ninyo muna mabuti. Pagka maglapit 'yung ano... Alam ko, lahat man tayo biktima ng colonials. Wala man tayong may gusto. Kaya lang nandito tayo, pumunta sila dito, anong ginawa nila? Kinuha nila 'yung magagandang bagay tapos iniwan tayo. O sige mag-away na kayo diyan.

Ganun ang nangyari. Ganun talaga ang nangyari. O iyan Zamboanga, inumpisahan namin ng massacre-massacre diyan. Galit 'yang mga Tausug diyan pati 'yung...

Tapos tayo ang nag-aaway. Well, pumunta tayo dito kung hindi tayo nadayo ng mga ibang foreigners hindi man tayo magkaganito.

Kasi unang-una walang religion. Iyon man ang dala-dala ni Magellan. At sa totoo lang ang unang pinaka-hero talaga hero natin 'yan, punta ako, mag-distribute ako ng ano --- si Lapu-Lapu. Lapu-Lapu was... Nakita mo 'yung ano niya? Headgear niya? That's Tausug.

Iyon ang bumira kay Magellan. Idol natin lahat. Tapos magpatayan tayo. Susmaryosep. Kawala-walang kwentang...

Kaya ako sabi ko magdaan tayo doon makatulong lang ng... So para sabihin hindi kayo naiwan ng gobyerno. Bigyan ninyo ako ng panahon. Kagaya ngayon nasunugan kayo.

Bigyan ninyo ako konting panahon, one year. May pera ang gobyerno. So gagastusin ko 'yan para sa inyo. Ang pinakamalakas na...

Iba man ang lasa ng tubig ng Zamboanga. *[laughter]* Ang lasa? Parang Viagra. *[laughter]* Tatanong-tanong ka diyan tapos. *[laughter]*

So may dala ako ipadala ko bukas kaagad 'yung akin kasi 13 eh i-round mo na sabi ko para maging 15. So makuha ninyo bukas. Akin --- dadating 'yon sa umaga. Si... Nasaan si Senator Bong? *[applause]* *[Tausug?]* ikaw?

'Yung siguruhin mo lang maipadala bukas para ma-distribute. Kailangan ang pera eh. Basta sunog tubig, pagkain pati pera. Iyan talaga ang immediate, then relocation.

Ngayon kung 'yung nasunugan may ari ng lupa ayaw na, huwag na ninyong pilitin. Eh sabi ni ano meron, eh di sabihin mo lang sa may-ari, maghintay ka lang kasi ang sabi ni Mayor gawaan kami niya ng bahay.

Gusto ninyo mansion? Ibigay ko sa inyo. *[laughter]* Tig-isang mansion. Tausug wala na, *[huwag?]* kayo sa dagat, palayo kayo doon sa bukid. *[laughter]* Gawaan ko kayo ng mansion.

Bigyan niyo ako isang taon. Papuntahin ko dito si General Del Rosario sa housing. Siya 'yung mag... Kung may lupa kayo, then we will start. Kasi sa Marawi busy kami.

Hindi madali mag-ano... Alam ko kung bakit? Walang trabahante, takot. Hindi madali magsabi na "tapusin mo 'yan." O ngayon kung magdating dito 'yung mga engineer ganun, sabihin niyo, "huwag ninyong kidnapin kasi *[laughter]* magagalit si Rody niyan sa atin."

Huwag ganun, huwag ganun, honor system tayo mag-usap. Iyon bang may balor 'yung --- ang salita mo. Magtulong ako kay 'yan ang trabaho ko eh. Magtulong ako.

Hindi... Nakinig kayo sa SONA? Okay ba 'yon? [applause] Bilib kayo? Okay 'yung lahat bumilib na magaganda dito. [laughter]

Oo. Tausug? Tausug ka? Oo. Ito sila ha. Pagdali di ha. [Woman: "Pwede ba kaming mag-hug?"] Kayo, eh kapatid ninyo ako. [cheers] Sino pa? Ikaw 'yung nagpa-picture? Iyong ito sila, Bong, i-arrange mo magbisita sa Davao. [laughter]

Marami doon mga Maranao. Ses. [garbled] marinig ang Maranao. Alam mo bakit? Maski saan. "DVD, DVD, DVD, DVD." [laughter]

Okay lang 'yan. Kung kami lang --- kung tayo-tayo magbiro, kung tayo mga Moro, okay lang tayo. Alam ko 'pag ibang tao, mga Maranao mag-init ang ulo. Pero totoo man.

Basta may marinig, "DVD, DVD, DVD, DVD..."

So 'yun ang usapan natin ha. Ang bukas, gusto ko --- kindly, itong taga-gobyerno. Kailangan by tomorrow afternoon, matanggap na nila 'yung pera. So ang akin, bukas ng umaga, transfer lang naman 'yan --- Land Bank.

I will send money to complete the 15,000. Then I will ask, [applause] I will ask General Del Rosario to come, si Ed, para tingnan niya ang... Kasama si --- sino pangalan nitong buang na ito? [laughter] Escalada, 'yung sa chairman sa Housing.

[Speaks Bisaya] This week. Tingnan lang nila 'yung relocation. Para tatanungin...

And iyon man siguro, may pagkain walang problema. Ang importante sa --- ang talaga ang nakikita ko, just to be very clear is 'yung lupa ho ninyo pati 'yung malipatan.

Alam mo ang mundo, noon malaki masyado. Ang Mindanao, malaki masyado. Kaya noon, wala pang alitan. Muslims and Christians. Napaka-laki ng Mindanao eh. Nung rumami na tayo sa mundo, sumikip nang sumikip.

Tapos may ganito, "akin ito, akin ito, akin ito." Ang gobyerno naman, without really --- hindi inisip na may mga original dito. Kagaya rin ng Davao. So ang Davao was owned by six families only. It's either sila [unclear] 'yung mga Amerikano nagpaiwan. Johnson, sila 'yan.

Iyong, iyong asawa ko, Zimmerman. Ang ano niyan is 'yung lantsa ng military noon siya 'yung... O kung okay pa. Pero ngayon masikip na kaya away.

Pero wala talagang ano. It's either mawalaan ka ng anak, mawalaan ka ng asawa o... Ang bahay na walang tatay, patay na. Cannot function very well. Mawala ang nanay o masira 'yung pinaghirapan.

Kaya sabihin lang ninyo sa NPA, hindi man ako makipag-away sa kanila 'yung mga Abu Sayyaf. Hindi ko pinersonal 'yan. Kaya kung maari, 'yung mag-[glog-glog?]. Hindi man gawain ng... Hindi naman sang-ayon sa Islam 'yan. Alam naman ninyo 'yan.

[garbled] under Islam na anuhin man ta inosente. Giyera-giyera, be a warrior. But not a... Kasi minsan nakakahiya eh. Iyong mga apo ko puro Tausug 'yan, puro nagsisimba. Religious rin 'yan sila. Naintindihan ko kayo. Nanay ko, Maranao.

So I grew up in --- with a mixed culture. Kaya hindi ako naano maglapit. Kaya magbiro. Ako lang man ang makabiro na politiko diyan sa mga Maranao. "DVD, DVD, DVD." *[laughter]* Eh totoo man. Bakit man kayo magalit?

So 'yan ang gawin ko. Isali ko na 'yung nasunugan na predominantly Muslim. Isali ko na. Bukas, ipadagdag mo na ang PAGCOR. Dagdagan na lang nila. Tapos ipadala ko 'yung akin, para nanaman doon sa nasunugan.

Same solution. Same solution. Walay makalamang. Pero mixed kayo, Kristiyanos... Sa Davao ganun eh, kung ginawaan ko sila ng bahay, dito Maranao, tapos Kristiyano, Maguindanao. Tapos sabi ko, "You mix. Huwag kayong mag-away. Puro tayo o karamihan sa atin descendant ng mga Moro. Huwag kayong mag-away. You mix with the Christians. Mahalin mo 'yung kadugo mo."

Iyong doon sa ano, mga Arab man 'yun. Hindi ba 'yung Malay, ang Malay tayo, Indonesia, Malaysian. Iyan ang takbo ng dugo natin. So magmahalan tayo kasi wala man rin ibang magtulong sa atin kung ano, pareho man tayo lahat.

Ako nasa gobyerno, maswerte na nga kayo na may Maranao na dumating diyan sa... Kaya gusto tumulong, wala man akong ano... Ilang --- three, four years wala na ako. Ang gusto ko na lang iwan, ang pagod ko.

Kung nakinig kayo sa SONA, sabi ko --- you review your SONA. Ni minsan, wala akong sinabing, "As President." Try to recall.

When I was elected as a worker of the national government, I am a co-worker or a worker of government and I have committed to do this thing. Wala kayong narinig sinabi ko na, "Presidente" galing sa bunganga ko.

Because ayaw ko. Gusto ko ano lang, ordinaryo lang tayo lahat. So 'yung ano, kung 1,000, the whole of the remaining months of this year, mga 2019 kung --- magdasal tayo kay Allah for his blessing. Mabigyan ko kayo ng bahay lahat. Same specification doon sa ano... Magaganda 'yung bahay gawa ng military. Maganda talaga. *[applause]*

So 'yun ang pangako ko. Ngayon, kung gusto niyo akong bumalik dito. *[Woman: Gusto po]* O sige mag-sunog kayo diyan ng... *[laughter]*

[Speaks Bisaya]

Walang halong biro. These are the things that I promised --- housing. Magdasal lang kayo. Huwag lang sana tayong magkagulo. Huwag ninyong guluhin ang Mindanao, lalo na Zamboanga para makagalaw tayo. And I will promise you, you will have it. *[applause]*

Pangako ko 'yan sa Moro, gagawaan ko kayo ng bahay just like Marawi, magaganda ang bahay doon. *[applause]*

Kung hindi na kayo makahintay ng bahay, ang advice ko is punta kayo ng Marawi. Hindi pa naman pinapatirahan, agawin mo na kagaya ng Kadamay. *[laughter]* Agawin niyo doon... Isa pa 'yang Kadamay na 'yan.

Ako nagwa-warning ako diyan sa mga tao, 'yung humihingi ng tulong, left ganun. Tapos lalo na 'yung sinusunog... *[garbled]* ganahan magtulong ng g*** sunugin 'yang mukha mo. *[laughter]* Linagyan ka pa ng sungay. Sabagay totoo man.

Tapos ganun... "Mayor..." ganun. Maswerte ka. Kaya ganun... Tulong ng mga...

Sinisira nila hindi naman, hindi naman sa gobyerno, hindi naman sa military 'yung bahay nila. Pera ng tao 'yan. Iyong ibigay ko sa inyong ano, pera ng Pilipinas 'yan. Pera ng Ilocano, pera ng Cebuano, pera ng Bicolano. Government funds 'yan eh. Doon 'yan punta sa Maynila. Doon i-distribute 'yan. So pera ninyo. Pera ng taga-Jolo.

Ewan ko kung --- nagbabayad ba ng taxes 'yang mga, ang ano diyan, ang mga kidnapper? Kasi kwentahan ko sila magkano ang kita nila. Eh bayad kayo ng taxes o, milyon ang kita ninyo. Mga Abu Sayyaf.

Sana mahinto na... Huwag naman masyadong cruelty kasi hindi tayo ganun. Tayong mga Malay, hindi tayo ganun. We are not as vicious as the Arabs. Ganun talaga... I'm not insulting the Arabs. Ganun talaga ang ano nila --- how they fight.

But tayo dito wala, nagkagulo lang tayo dahil pinasok na tayo ng banyaga. Tapos iniwan na tayo, "O bahala na kayo diyan."

Kung hindi kayo makinig ng gobyerno, is there any other way of settling this dispute, 'di sabihin mo. "Ako may kakayahan ako." Sige ilagay kita diyan. Make peace with everybody. Kasi ako kung patayin mo ako, pasabugin mo ako. Ilibing lang ako bukas tapos problema ganun pa rin, ganun pa rin. You only expand the conflict.

Tapos from generation to generation, mag-hinakit na. Iyong panahon ng... patayin ako ng Abu Sayyaf. Ano ngayon ang feeling nila Pulong? Mga Sangkola 'yan sila eh. 'Di... Kaya nga wala talaga kakwenta-kwenta. So magtulungan na lang tayo.

Hindi na ako magtagal kasi pupunta pa ako doon sa mga sundalo nasugatan. Matinik ka lang ng lansa, *[Speaks Bisaya]*.

Punta ako doon kasi bisitahin ko sila. Ngayon kung may mga Abu Sayyaf na ano, na alam ninyo sa kampo na may sugat. Sabihin ninyo, puntahan ko rin. Hindi, hindi ako nagloloko. Magdala lang ako ng mga civilian. Ano man makuha ninyo kung patayin ninyo ako? Sige nga.

Pupunta man ako ng Jolo tapos patayin ninyo ako. For what? Anong makuha ninyo?

Maswerte na nga tayo dito nagkakaintindihan. Diretso, prangka-prangka ang istorya.

Hindi ako magtagal. I'm happy to see you. At the same time, sad. I'm happy because I would be able to help you. Padala ko na kaagad 'yung tulong.

Magkano ang isa Bong? 500,000 each? *[laughter]* Ah akala ko 500,000 each. Maglipatan ito ng Davao. *[laughter]* Doon na 'to... Oo, maya-maya.

Saan ba 'yung maraming Tausug? Diyan sa Davao, there's a place there sa taas. Hindi lang nila alam... Hindi, 'yung sa bukid, likod ng Ma-a. Doon sa itaas, meron. Maraming Tausug doon. Magsabi nga sila, "Sir, maraming Tausug." "Ah hayaan mo 'yan."

They have as much right to be here as anybody else, puro tayo Pilipino. Sige papuntahin mo sila diyan. Mabuti nga aron mamenos-menos 'yung giyera diyan sa...

Ah doon sa Davao, wala man tayo... So okay 'yan? Okay. [Tumupad?] ako. Naintindihan ninyo ako? *[applause]* *[Crowd: Duterte! Duterte!]* *[Speaks Bisaya]*

At least sa panahon ko, huwag muna. Bigyan --- give me a break. Give me a break. Wala masyadong ano kasi paano tayo magka... 'Di ako makagalaw, sige kayo fight dito.

My message to the Abu Sayyaf is: I come in peace. Balita ko galit sila sa akin. Eh bakit kayo magalit sa akin? Ano bang ginawa ko sa Moro para magalit kayo? Iyong pulis, trabaho nila 'yan. May gulo, pupunta talaga. Kung hindi kaya, 'di ang Army. Eh 'yan ang ginusto eh. Wala naman may gusto na... May mga pamilya rin 'yan.

So nandito man si --- nandito si ano? Si... Si Tolentino? Basig na-checkpoint sa NPA ha. Sabi niya, "Ang y*** mga..." Sinong NPA dito? *[Speaks Bisaya]* Sinong pro-Duterte dito? *[cheers]* *[Speaks Bisaya]*

Parang symbolic lang...

O, alis na ako. Ikaw, anong? *[Speaks Bisaya]*

Umalis na ako ha. *[applause]*

--- END ---